

Recenze / Anotace / Informace

Irena Adamová

Antológia rómskych tradícií a remesiel.

Štátny pedagogický ústav, Bratislava 2007, 180 s.

ISBN: 80-89225-14-4

Antologiu sestávajúcú z viac než tridsať článkov od rôznych autorov zostavila Irena Adamová. Obsah zahŕňa tieto hlavné časti: *Tradičné rodinné vzťahy, Rómske obrady a obyčaje, Olašskí Rómovia, Rómske remeslá a Iné zdroje obživy*. Ďalšie texty sú napr. *Úvodný prejav Indiry Gádhiovej pre Rómov, O Olinke* aj. V závere antologie nájde informácie o jednotlivých autoroch a zoznam použitej literatúry. Publikácia je určená najmä pre študentov a pedagógov stredných škôl a jej cieľom je poskytnúť komplexnú informáciu o Romoch, ich zvykoch, obžive, bydlení, odívaní, strave a remesle. Jasne patrná je snaha o vyváženosť a verodostupnosť informácií.

Väčšina článkov, ktoré antologiu tvoria, boli prevzaté z časopisu *Romano Džaniben*, z internetu a rôznych publikácií (*O Roma – Tradície a súčasnosť*, E. Lacková: *Narodila jsem se pod šťastnou hvězdou*, E. Horváthová: *Cigáni na Slovensku* aj.) Niektoré z príspevkov vyšli pôvodne česky, v tejto publikácii sú preložené do slovenštiny.

Bohužiaľ sa jedná najmä o výber z textov, ktoré nie sú už celkom aktuálne a celkovo sa skladba článkov obracia do minulosti, výjimkou sú len časti venované romskému umeniu. Výber fotografií môže vzbudzovať dojem, že Romovia žijú i teraz v rovnakých podmienkach ako pred päťdesiatimi a viacerými rokmi. Určite by stálo za zváženia doplniť prípadne fotografie z súčasnosti.

Skladba článkov na mňa pôsobí dojmom, že boli vybrané najľahšie dostupné; jedine tak si totiž dovedu vysvetliť, že sa do tejto antologie nedostal žiadny príspevok napr. od Arne B. Manna či z *Bulletinu Muzea romské kultury* v Brne.

Je veľmi dobre, že sa do tejto Antologie dostali informácie o súčasnom romskom umení (viz napr. s. 140–143: *Rómovia a výtvarné umenie*) a umeleckých remesle. Možno je trochu matoucí, keďže sú vedľa seba články odkazujúce na remesla a život Romov v minulosti a texty odkazujúce na súčasné romské umenie, aniž by bola jasne odlišená obdoba vzniku textov, doba, ku ktorej sa text vzťahuje, a prípadne i niejaký odkaz na súčasnosť. Rovnako je škoda, že nebolo venované viac priestoru kováčom z Dunajského Lučného a ďalším.

Má posledná pripomienka k tejto *Antologii* sa týka dvoch článkov odkazujúcich na indický pôvod – „Rómovia a ich historické osudy“ (str. 8–11) a „Úvodný prejav Indiry Gádhiovej pre Rómov“ (str. 12–13). Podľa môjho názoru môže

zdůrazňování původu Romů bez uvedení širších souvislostí vyvolávat negativní reakce a určité nepochopení ze strany Čechů a Slováků, a proto bych uvítala, kdyby se v obdobných publikacích nalézaly spíše texty shrnující veškeré dosavadní poznatky o historii Romů, anebo takové texty nebyly zařazovány vůbec.

Kniha *Antológia rómskych tradícií a remesiel* je určitě chvályhodným počinem, a tím, že nabízí základní informace o životě a řemeslech Romů, umožňuje nejen mladým lidem učinit další krok v jejich poznávání a přijímání.

Pavla Kříženecká

Ionel Ion, Mariana Costin – Ion

Aritmetica – Aritmetika.

Editura Pro Europa, 1997, 91 s.

ISBN 973-97231-4-4

Kniha je prvním vydáním dvojjazyčné (rumunsko – romské) přípravné učebnice pro romské žáky ve školním věku, kteří znají pouze svůj mateřský jazyk, romštinu. Souběžně je též vydaná varianta maďarsko – romská, protože Romové v mnoha regionech Rumunska znají a používají jako druhý jazyk kromě rumunštiny také maďarštinu. Učebnice může být používána i ve třídách se speciální výukou či staršími romskými žáky nebo těmi, kdo nenastoupí do školy.

Cílem *Aritmetiky* je osvojení základních znalostí z učiva aritmetiky pro 1. třídu, spojuje tradiční i moderní pedagogické metody a přichází s některými inovacemi, přizpůsobenými věku žáků. Dle úvodního slova byla experimentálně využita ve speciální třídě v obci Carcal a v přípravných táborech pro romské žáky organizovaných nadací Phoenix.

Učebnice je zaměřena na realie romské kultury a převážně tradičního (a méně i současného života Romů). Ilustrace zpodobňují například romský tradiční oděv, sezení kolem ohně, tanec, tradiční způsob vaření apod.

Veškeré texty a zadání jsou v rumunštině a v romštině. V textu byl použit Courthiadeho mezinárodní pravopis romštiny (přijatý na světovém romském kongresu ve Varšavě r. 1990).

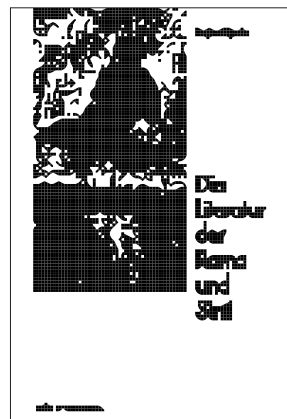
Učivo je rozděleno do sedmi kapitol. První kapitola obsahuje přípravné lekce pro přímou komunikaci se zřetelem k vytvoření obecného jazyka mezi učitelem a žákem, dále se věnuje rozeznávání a pojmenování barev, přesné identifikaci objektů, grafické znaky a symboly nezbytné pro vytváření čísl a aritmetických operací. V dalších kapitolách se žáci seznamují se základními číslovkami od 0 do 100, základními aritmetickými operacemi, praktickým využitím jednotek míry a objemu. Každá kapitola je uzavřena zkušebními testy a jejich řešeními. Na závěr učebnice je zařazen rumunsko – romský slovník (asi 200 hesel).

Eva Petrová

Rajko Djurič

Die Literatur der Roma und Sinti

Edition Parabolis, Berlin 2002, 208 s.

Srbský Rom Rajko Djurič, který po vypuknutí války na Balkáně emigroval do Berlína, není v našich krajích vůbec známý. Kromě toho, že jeho autorské básně i odborné publikace jsou pravidelně anotovány v romském tisku, se také zúčastnil řady v Česku pořádaných konferencí, naposledy v rámci 8. ročníku festivalu Khamoro. Přestože na svém přehledovém svazku *Die Literatur der Roma und Sinti* začal pracovat už na počátku 80. let, ve své finální podobě byla kniha otištěna o více než dvacet let později. Když totiž Djurič narychlo prchal před Miloševičovým režimem, musel pracně sesbíraný materiál ke knize nechat v Bělehradě. Skutečnost, že v letech 1992 až 1996 sesbíral stejný literární korpus ke své studii ještě jednou, svědčí o velkém zaujetí pro věc.

Publikace sestává z několika částí, k nimž patří autorova úvodní esej o lidové slovesnosti Romů, průřezový text o makedonském divadle Pralipe včetně synopsí jejich jednotlivých kusů, přehled sbírek romských pohádek, abecední rejstřík v knize uvedených tvůrců s jejich dílčí bibliografií a rejstřík autorů podle zemí původu. Těžiště ovšem leží v kapitolách věnovaných romské literatuře v jednotlivých státech. Djurič se vždy nejprve snaží stručně vystihnout romskou historii té které země a dovést ji až do současnosti; následuje výčet předních literátů a u těch nejvýznamnějších děl také poměrně obsáhlé sumarizace. Autor nerozlišuje mezi tvůrci, kteří píší romsky, a těmi, kteří píší majoritními jazyky – je si dobře vědom problematičké definice „romské literatury“ a nediskriminuje Romy ze zemí, kde se romština vyskytuje už především ve formě etnolektu majoritního jazyka. Nejobsáhlejší kapitoly věnuje bývalému Sovětskému svazu, který v podpoře romské literatury do značné míry předběhl dobu, a bývalé Jugoslávii, kterou jednak důvěrně zná, a jednak v ní žije jedna z nejrozsáhlejších romských komunit v Evropě. Část věnovaná Českoslovákům je pro našince zklamáním: větší pozornosti se dostává jen Bartoloměji Danielovi, který v pravém slova smyslu literátem nebyl, dále Eleně Lackové a Dezideru Bangovi. Djurič vyzdvihuje slovenskou tvorbu, která je podle něj rozvinutější a je častěji vydávána, a pozastavuje se nad tím, proč je česká romská tvorba zaostalejší. Určitým vysvětlením takového pohledu by mohla být doba, kdy autor svoji studii uzavíral, tedy začátek milénia – od roku 2000 zaznamenala česká romská literární scéna výraznější publikování, a také fakt, že význam tvůrců zjevně odvozuje od počtu oficiálně vydaných svazků. Diskutabilní je také tvrzení, že zakladatelem britské romské literatury byl kazatel John Bunyan, autor *Poutnickovy cesty*. Ačkoliv se ví, že pocházel z chudé rodiny potulného kotláře, jeho romský původ se nikdy s jistotou neprokázal. A konečně Djurič marginalizuje tvorbu amerických a kanadských Romů, když se

omezuje na pouhé uvedení jmen Iana Hancocka a Ronalda Leeho v závěrečném rejstříku jmen. Přese všechny výtky však Djuričovi patří uznání za rozsáhlý výzkum, který do své práce vložil, a za shromáždění úctyhodného množství dat. V českém překladu doplněném o podrobnější stať o československé scéně by se kniha mohla stát cennou rukověťí romistů i odborné veřejnosti.

Karolína Ryvolová

Jana Horváthová

Devleskere čhave svedectvom starých pohľadníc

Region Poprad s.r.o., Poprad 2006, 176 s.

ISBN 80-969344-0-6

Nakladatelství Region Poprad se již několik let specializuje na vydávání reprodukcí pohlednic. Většina takovýchto knih se zabývá konkrétním městem, krajem, specifickým územím. Tentokrát však vydává knihu, která jde svým obsahem napříč krajinami. Jedná se o pohlednice s romskou tematikou. Dvě stě třicet devět pohlednic pochází z Česka, Slovenska, Německa, Polska, Podkarpatské Rusi, Ruska, Maďarska, Rumunska, Bosny a Hercegoviny, Srbska, Chorvatska a Španělska a jsou datovány od roku 1895 do třicátých let 20. století. Dnes jsou jejich majiteli soukromí sběratelé a Muzeum romské kultury v Brně.

Na počátku této jedinečné publikace se seznamujeme s dějinami pohlednice, jejíž vznik sahá do sedmdesátých let 19. století a je úzce spjat s objevem fotografie ve třicátých letech téhož věku. Těsným předchůdcem pohlednic se staly korespondenční lístky, které byly poprvé zavedeny v roce 1869 v Rakousku-Uhersku a od počátku se těšily velké oblibě. Už v roce 1870 se objevily první ilustrované korespondenční lístky, jež jsou někdy považovány za první pohlednice na světě. Další vývoj a cestu k pohlednici, tak jak ji známe dnes, popisuje v kapitole *Z historie pohlednic*¹ Július Cmorej.

Samotnou knihu uvádí Jana Horváthová stručným exkurzem do historie Romů. Zmiňuje se o problematice rekonstrukce romských dějin

a o možném významu pohlednic jako střípku do této stále nedokončené mozaiky. Dále jsou pak pohlednice rozděleny do sedmi tématických kapitol – *Kočovníci*, *Usedlíci*, *Oděv*, *Řemeslníci*, *Hudebníci*, *Krása žen* a *Cikánský mýtus*.

1 Názvy kapitol jsou pro recenzní účely systémově uváděny v českém překladu.

První dvě kapitoly (*Kočovníci, Usedlíci*) jsou doprovázeny téměř výhradně pohlednicemi, jejichž podkladem jsou uchvacující fotografie. Jedná se především o skupinové snímky, v některých případech autorem kolorované. Pocházejí převážně přímo z romského prostředí a nesou tak v sobě určitou výpovědní hodnotu o různých skupinách Romů, žijících v různém čase na rozličných místech. Autorčin text však spíše ilustrují, než že by byly podrobeny detailnějšímu rozboru.

V kapitole zaměřené na oděv Romů se již setkáváme s fotografiemi inscenovanými, tvořenými v ateliérech a s uměleckými reprodukcemi obrazů. Jedná se například o krásný soubor pěti pohlednic z Ruska vydaný v Novgorodě v roce 1905 či reprodukci obrazu *Cikánka* od jednoho z nejslavnějších rumunských malířů Nicolae Grigoresca. Oděv Romů byl samozřejmě podmíněn zvyklostmi země, v níž žili. Sama autorka uvádí, že nelze hovořit o existenci tzv. romského kroje, avšak dodává: „*Napriek tomu v oblečení Rómov bolo zvyčajne niečo nezvyčajne, čím sa z bežného miestneho odevu (kroja) stával kroj ,cigánsky'. Boli to doplnky a špecifické ozdoby, kombinácie jednotlivých častí odevu, spôsob ich nosenia, výber a skladba farieb.*“²

Dobové fotografie zařazené v kapitole *Řemeslníci* jsou důkazem existence známých způsobů obživy. Setkáváme se zde s romskými kováři, kotláři, korytáři, košíkáři ale i medvědáři, předváděči opic či věštkyněmi z karet a žebráky. Zajímavým dokumentem jsou pohlednice od Hanse Larwina zobrazující vojáka v rakousko-uherské armádě z roku 1917. Zvláštní kapitola je věnována snad nejproslulejší romské profesi – hudebnictví.

Kapitola *Krásy romských žen* je až na pár výjimek tvořena reprodukcemi obrazů, mezi nimiž se nachází i díla od slavných malířů jako jsou Josef Ženíšek nebo Josef Mánes. Nejen tyto autoři vidí romské ženy jako velice inspirativní, skrývající v sobě něco tajemného. Josef Ženíšek „*stváránuje svoju pravdepodobne jedínú vyvolenú cigánsku dívku – jako snovú vílu zo vzdialených svetov, alebo ako Cigánku – symbol – verne držiaci charakteristický znak – ľudobný nástroj. Svoj model tiž prezlieka alebo obnažuje podľa svojej a obecne vžitej predstavy o Cigánoch.*“³

Podobně jako obrazy jsou i fotografie určitým subjektivním ztvárněním nějaké objektivní skutečnosti. Odras reality je tudíž v různé míře podmíněn autorovým záměrem, ale také společností, v níž žije. Tvůrci všech pohlednic byli s největší pravděpodobností Neromové. Můžeme se tak dovědět mnohé o tom, co bylo na Romech jiné, fascinující nebo naopak šokující či odpuzující, jak si je majoritní společnost představovala či jaký vztah k nim chovala. Otázky a dojmy, které v nás pohlednice vyvolají, však zmíněné v mnohém přesahují. V této publikaci lze objevit určitě nesčetné množství rozličných zajímavostí.

Uvnitř elegantně zpracovanou knihu skvělého formátu bohužel poněkud znehodnocuje kýčovitá obálka hodící se spíše na lacinou knihu o věštění z karet. Autorčiny texty jsou psány slovensky se zrcadlovým romským překladem, který pořídila Jana Kramářová. Romština zde nepůsobí křečovitě ani nesrozumitelně. Spíše než o věrný překlad se jedná o volné převyprávění slovenské verze. Kniha je doplněna rovněž o překlad anglický a maďarský, čímž se stává dostupnou i pro zahraniční publikum.

Petra Dobruská

2 str. 52

3 str. 93

Mihaela Zatreanu

I romani čhib thaj literatura vaš o štarto bers

(Romský jazyk a literatura pro čtvrtý ročník)

Bukurešť: Humanitas Educational, 2004.

Kniha je učebnicí romského jazyka a literatury pro žáky čtvrtých ročníků rumunských základních škol. *Učebnice žáky* učí interaktivním způsobem práci s textem, porozumění psanému slovu, psané a mluvené interpretaci, vyjadřování, prostor věnuje též rozšiřování slovní zásoby a základům gramatiky a stylistiky.

Veškeré texty v učebnici uváděné jsou pouze v romštině. Pro jejich zápis byl použit Courthiadeho mezinárodní romský pravopis (přijatý na světovém romském kongresu ve Varšavě r. 1990).

Každá lekce učebnice obsahuje tyto části:

- úvodní vyprávění nebo báseň,
- rozšíření slovní zásoby, synonyma v romštině
- práce s textem, cvičení, gramatika
- „Nezapomeňte!“ – praktické příklady a situace z běžného života
- závěrečné shrnutí látky a testy

Učebnice využívá textů (vyprávění, básně, koledy, písně) od různých romských autorů. Ty jsou doplněny mnoha velmi pěknými barevnými ilustracemi zachycujícími moderní i tradiční život romských i neromských dětí.

Eva Petrová

Milena Hübschmannová ve vzpomínkách

Romea, Praha 2006, s. 117

Za podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy v rámci projektu „Pocta Mileně Hübschmannové“ vyšla v nakladatelství Romea koncem roku 2006 útlá knížečka o necelých 120 stranách pod názvem *Milena Hübschmannová ve vzpomínkách*. Od té doby již určitě stihla projít rukama mnoha čtenářů, a nyní trochu se zpožděním, ale přesto rádi se vracíme k ní i my na stránkách *Romano džaniben*.

Odkaz, který ze vzpomínek sourozenců, kolegů a přátel Mileny Hübschmannové vyznívá a který se jako červená nit táhne celou knížkou, je totiž stále aktuální. Co může pro lidského jedince být aktuálnějšího než připomenutí, že jediné láska, nezištná pomoc a práce pro ostatní je tím, co má v životě smysl, co nás přežije? Vše ostatní zanikne. Milena svým životem tyto hodnoty v plné míře potvrzuje a naplňuje nás pocitem harmonie. Jak v nedávné minulosti oproti tomu zaskřípaly falešné tóny z úst nejmenovaného „křesťanského“ politika, podle jehož slov je „romská kultura mnohdy v rozporu s lidskými právy“. Zapomněl při tom na základní rozpor svého prohlášení, když použil slovo kultura, která nemůže nikdy být v rozporu s lidskými právy, jinak by nebyla kulturou.

Vraťme se ale k harmonickým tónům a mějme radost z toho, jak hlubokou stopu zanechala tato nesmírně pracovitá a mimořádně skromná bytost v nás všech, byť se jich do této knížky vešel jen malý, reprezentativní vzorek. Vedle dojemných vzpomínek jejích sourozenců na dětství, ze kterých číší láska a úcta k starší sestře, jsou zde vzpomínky přátel a kolegů, které jsou otevřené a představují Milenu Hübschmannovou takovou, jakou ji viděli, se všemi jejími lidskými vlastnostmi. Takovou, jakou se jim jevila, když chodila mezi námi, když vedla spory na obranu svého přesvědčení, ale vždy s jediným cílem: pochopit a pomoci. Ona věděla, že rozporuplnosti a rozmanitosti lidství není možno řešit jinak. I z této knížky je patrné, čím Milena nejvíc působila na své okolí.

Věřím, že všichni, kdo jsme měli Milenu rádi, přijali tuto knížku s pocitem nejvyšší úcty k té, již je věnována. Přesto se mi při prvním pohledu vnutila jedna dotěrná myšlenka – jak by ji přijala ona sama? Vybavila se mi při tom vzpomínka na její sedmdesátiny, kdy Hanka Šebková, coby technická redaktorka, tajně, ve spolupráci s dalšími kolegy, obsahově připravila celé číslo *Romano džaniben* k jejímu jubileu. Milena to přijala, ale s trochou lítosti nad tím, že prezentace její osoby téměř „zabrala“ obsah celého čísla. Uvažovala při tom i ekonomicky, když rozpačitě přijímala tento upřímný, ale přesto malý „pomník“. Věřím, že všichni naši drazí, kteří nás předčasně opustili, se dívají na naše snažení s láskou a pochopením, jak se vypořádáváme s jejich ztrátou, jak se potřebujeme vymluvit, komunikovat, hovořit o nich, vyjádřit nějakým způsobem to, co jsme jim nestihli říct... Tato knížka, bohatě doprovázená foto-

grafickým materiálem, je velmi hodnotnou připomínkou osobnosti Mileny Hübschmannové pro všechny. Ale pro svůj, až intimní obsah tu nejvyšší hodnotu představuje hlavně pro zasvěcené, pro ty nejbližší, přátele, kolegy a známé.

Kari Kisfaludy

Georghe Sarau

Curs de limba rromani (Kurz romského jazyka)

Dacia, Cluj- Napoca, 2000, 254 s., ISBN 973-35-0988-4

Učebnice romštiny vydaná původně pro romské studenty, kteří se připravovali na učitelskou dráhu, používaná též při kurzech romského jazyka a literatury na bukureštské univerzitě a na letních kurzech (1. vydání: Bukurešť, Editura Didactica si Pedagogica, R.A., 1994). Současná zjednodušená verze je určena i dalším zájemcům o tento jazyk, samoukům a studentům distančního studia a nabízí rychlé osvojení obecné romštiny.

Učebnice je určena všem úrovním pokročilosti studentů, od základní po velmi dobrou. Vysvětlení problematiky každé lekce a zadání cvičení je v rumunštině.

Pro romské texty byl v učebnici použit mezinárodní pravopis.

Každá lekce učebnice je rozdělena do 4 částí: lexikální (rozvedené v dalších částech lekce, autorka Loreana Dan), gramatické, nový text (pro čtení, překlady), upevňování gramatiky (cvičení), přičemž první lekce se velmi podrobně věnuje výslovnosti romštiny. Na závěr učebnice je zařazen romsko – rumunský slovník sestavený zvlášť pro každou lekci a nové výrazy (dohromady cca 1800 hesel) a několik paradigmat základního jmenného a slovesného skloňování. Z lexikálního hlediska se pak jednotlivé lekce věnují prvkům romské kultury a její moderní podoby.

Eva Petrová

Viliam Zeman

Antológia rómskych spisovateľov

Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2007.

Autor se v této publikaci snaží rozdělit a klasifikovat romskou literaturu. Jsou zde zařazena jak romsky psaná díla, tak medailonky Neromů písničích o Romech (což se úplně neslučuje s názvem knihy). Jednotlivé kapitoly zahrnují např. i reflexi romské tematiky ve světové literatuře a tvorbu divadla Romathan.

Mínus této publikace spatřuji v nesystematičnosti členění kapitol a vůbec rozvržení zpracovávané látky. Také poezie je zde upozadněna. Přestože próze je věnována celá velká kapitola i s podkapitolami, poezii jen několik odstavců. Navíc u částí básní chybí překlady, přestože u básní ostatních jsou. Autor si volil pro představení romské literatury především ty autory, kteří žijí na území SR, což ovšem z názvu publikace není jasné.

Termín „antológia“ užitý pro označení této knihy není úplně přesný, nicméně určitý přehled o vybraných romských autorech a fenoménu romské literatury (lze-li vůbec takto nějak uchopit) tato publikace poskytuje.

Iva Vyskočilová

Ukázky na obálce a na předsádce jsou převzaty z těchto publikací:

Obálka:

Šebková, Hana, Žlnayová, Edita. 2002. Učebnica rómčiny (severocentrální dialekt). Košice: Bohemia kontakt & Praha: Nakladatelství Fortuna.

Strana 1:

Banga, Dezider. 1997. Maľovaná rómština. Bratislava: Romani kultúra.

Berta, Mihalj & Dragan Kuzhikov. 1996. Amare Anglune Betivura. Stockholm: Skolverket, Vorta Drom & authors.

Seminário de Planificación, Seguimiento, Producción y Evaluación de materiales de alfabetización con alumnos de raza gitana. (nevročeno). Aprendemos Caló. Sinelamos Caló. Imprime Germinal.

Strana 2:

Balhorn, Brügelmann, Kretschmann, Scheerer-Neumann, Roma National Congress (ed.). (nevročeno). Jekh, duj, trin, ... Romanes. Hamburg: Verlag für pädagogische Medien.

Hübschmannová, Milena. 1995. Amari abeceda/ Naša Abeceda. Bratislava: Goldpress Publisher.

Kjučukov, Xristo. 2002. Me ginav ži ko deš. Sofia: Balkanikaki fondacija pe interculturake edukacija „Diversity“.

Rada Evropy. 2007. Sičarimasko ramosko plano palaj řomani řib. Sekce jazykové politiky Rady Evropy.

Strana 3:

Kurtiade, Marcel. 2000. Rromano startorro. Zagreb: Naša djeca.

Kurtiade, Marcel. 1992. řirpustik Amare čhibaqiri. (Interface Collection 1). Toulouse: Centre Régional de Documentation Pédagogique Midi-Pyrénées.

Rufertová, Hana. Et al. 1998. Co už umím. So imar džanav. So má žanav. Česko-romské povídání pro přípravné třídy. Čestlice: Fortuna.

Strana 4:

Banga, Dezider. 1993. Romano Hangóro. Rómsky šlabikár. Bratislava: Ministerstvo školstva a vedy SR & Romani kultúra.

Cioaba, Luminita Mihai. 2001. Curs intensiv de limba romaii. Sibiu: Fundatia social-culturala a Romilor „Ion Cioaba“.

Karsai, Ervin, Rostás-Farkas, György. 1991. Cigány-magyar képes olvasókönyv. Te sityovas romanesh! Budapest: Gondolát Kiadó & Művészeti Társaság Közös Kiadásában.

Romano džaniben – jevend 2007
Časopis romistických studií

Tento časopis vychází díky finanční podpoře Ministerstva kultury České republiky.

Toto číslo je výstupem z výzkumného záměru č. MSM 0021620825
na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze

Toto číslo časopisu vyšlo za finanční podpory České rady pro oběti nacismu

Projekt je financován za finanční podpory Nadace Arbor Vitae

Projekt byl podpořen z prostředků Nadačního fondu obětem holocaustu.

Vydává Romano džaniben
Ondříčkova 33, 130 00 Praha 3
tel.: 222 715 947, e-mail: dzaniben@email.cz, www.dzaniben.cz
bankovní spojení: 161582339/0300

Šéfredaktor: Peter Wagner
Výkonné redaktorky: Lada Viková, Helena Sadílková a Adéla Gálová
Technická redaktorka: Eva Zdařilová
Recenzovali: doc. PhDr. Jiří Nekvapil, CSc.
a Ass. Prof. Mag. Dr. Dieter Halwachs
Sazba: Petr Teichman
Tisk: PBtisk, Příbram

Produkcí zajišťuje nakladatelství G plus G, s.r.o.,
Plavecká 14, 128 00 Praha 2
tel: 222 588 001, e-mail: gplusg@gplusg.cz, www.gplusg.cz

Náklad: 600 ks
Doporučená cena: 160 Kč
Roční předplatné: 320 Kč (včetně poštovného a balného)

ISSN 1210-8545

Evidenční číslo podle tiskového zákona: MK ČR E 6882

Nevyžádané rukopisy a fotografie se nevracejí. Obsah zveřejněných polemických článků
nemusí být totožný se stanoviskem redakce. Podávání novinových zásilek povoleno
Ředitelstvím pošt Praha č.j. NP 1360/1994 ze dne 24.6.1994.